

MAGYAR IZRAEL

AZ

ORSZÁGOS RABBIEGYESÜLET

KÖZLÖNYE.

SZERKESZTI:

Dr. NEUMANN EDE.

HATODIK ÉVFOLYAM.

NAGYKANIZSA, 1913.
ZALA HIRLAPKIADÓ ÉS NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

TARTALOM.

Vezércikkek.

A lelkészek korpótléka	1
A rabbikar anyagi helyzete	21
Az Országos Rabbiképző-intézet	37
Egyetemi ifjuságunk	57
Pozsony	89
A Sulchan Áruch	90
Eötvös József báró	117
A predikáció	149
Egy zsidó vallás van-e, több-e?	173

Vallásos és felekezeti élet.

Törvényhűség és szabadelvűség I.	4
Dr. Kiss Arnold : Idealizmusról	9
A francia rabbikar általános szabályzata	12
Dr. Klein Mór : Határvillongások természettudomány és hit között	24
Dr. Schnitzer Ármin: Kényes kérdések	28
Dr. Steinherz Jakab : A „Minján“-ról	30
Országos Izr. Patronázs-egyesület	41
Dr. Ungár Simon : Kényes kérdések	61
Dr. Lövy Ferenc : Hitoktatásunk	65
A községkerületi elnökök gyűlései	75
Dr. Groszmann Zsigmond : Lelkészek a magyar törvényben	80
Dr. Groszmann Zsigmond : Vallás és istentisztelet a magyar törvényben	99
Dr. Heller Bernát : Eötvös József báró emlékezete	123
Kántorképzés	126
Dr. Pollák Miksa : Egy praktikus javaslat a házasság fölbontására vonatkozólag	129
Dr. Bernstein Béla : Hitoktatásunk	32
Lazarus Adolf : Istentiszteletünk	153
Dr. Leimdörfer Dávid : Hamburg hatása az ujkori zsidóságra	156
Dr. Rubinstein Mátyás : Istentiszteletünk	176
A württembergi törvény	132 és 177

Tudomány és irodalom.

Dr. Heller Bernát : Ifjusági biblia és zsidó hagyomány	43
Dr. Edelstein Bertalan : Ifjusági biblia	46
Dr. Flesch Armin : Ifjusági biblia	67
Dr. Leipniker Márk : Hittani könyvekről	69

Dr. Eisler Mátyás: Az IMIT ideai tagilletménye	71
Dr. Edelstein Bertalan: Ifjusági biblia	94
Dr. Heller Bernát: Ifjusági biblia	98
Dr. Klein Mór: Rólunk, nélkülünk	158

Törvények és rendeletek.

A véderőről szóló 1912. évi XXX. t. c.	15
A népiskolai növendékeknek temetésekre való járástól eltiltása tárgyában	32
Az egyhuzamban való tanítás tárgyában	32
Tanítóválasztás ügyében	168
Óvónők hivatalos esküje	182

Egyesületi ügyek.

Egyesületi élet	50, 137 és 182
Jegyzőkönyv az ORE közgyűléséről	139
A korpótlék	160

Krónika.

17, 33, 52, 85, 111, 145, 69, 183.

Vegyesek.

85, 87, 88, 109, 16, 169

A hatodik évfolyam munkatársai.

Dr. Bacher Vilmos 39, Dr. Bernstein Béla 132, Dr. Edelstein Bertalan 46, 94, Dr. Eisler Mátyás 71, Dr. Flesch Ármin 67, Dr. Groszmann Zsigmond 80, 99, Dr. Heller Bernát 43, 98, 123, Dr. Kiss Arnold 9, Dr. Klein Mór 24, 158, Lazarus Adolf 153, Dr. Leipniker Márk 69, Dr. Leimdörfer Dávid 156, Dr. Lövy Ferenc 65, Dr. Pollák Miksa 129, Dr. Rubinstein Mátyás, Dr. Schnitzer Armin 28, Dr. Steinherz Jakab 30, Dr. Ungár Simon 61.

MAGYAR IZRAEL

AZ ORSZÁGOS RABBIEGYESÜLET KÖZLÖNYE.

Szerkeszti **Dr. NEUMANN EDE.**

Megjelenik július és augusztus kivételével havonként egyszer.

Előfizetési ára évi 6 korona. Az egyesület tagjai a tagsági díj fejében kapják.
A kéziratok és előfizetési díjak a szerkesztőhöz küldendők.

A lelkészek korpótléka.

Az állam segítő kezét nyújtja azok felé, a kik nélkülözések közepette polgárainak legszentebb javait gondozzák. Végre valahára. A sok nyomor és inség, aggodalom és gond után a lelkék némi megbékülése, egy nyugodtabb, elégedettebb jövő derüs képe.

A nehéz idők sulyát a lelkészkedő papság érzi legjobban. Minden más szellemi munkásnál az élet megdrágulásával, a szükségletek fokozódásával és a kulturigények szaporodásával lépést tartott a jövedelem növekvése, a javadalmasítás emelkedése. A családos lelkészeknél a viszonyok változása csakis új nélkülözéseket, új, már elviselhetetlenné vált nyomort hozott. Nem mindnyájuknak, de nem is egyeseknek, hanem a tulnyomó többségnek. A csendes paplakok sokat magasztalt és irigyelt békéjét már már feldulta az inség.

A hol a mindennapi kenyér gondjai rágódnak a sziveken, a hol a legcsekélyebb igények kielégítéséről le kell mondaniok azoknak, a kik hosszú, komoly munkával készültek hivatásukra, ott nem lehet lelki nyugalom és elégedettség. Ezeknek a hiánya pedig megfagyaszt minden buzgóságot, minden lelkesedést, minden idealizmust. És mit ér ezek nélkül a papi hivatás? Milyen lehet azok munkájának gyümölcse, a kik fulánkkal szivükben, sorsuk mostohasága miatt elkeseredetten végzik feladataikat és nap-nap után tapasztalják, hogy a legmagasabb ideálokat szolgálni rájuk nézve annyit jelent, mint nélkülözni, szenvedni, nyomorogni!

Ha a vallás javainak őrzése, a vallás céljainak szolgálata és a vallásos élet gondozása nemzeti érdek tehát, — és hazánkban ez idő szerint ezt a nézetet vallják, — az állam nem térhet ki az elől a kötelesség elől, hogy a vallás szolgáinak nyomorán enyhítsen. És ez tartozó kötelessége annál inkább, minthogy a lelkészek munkáját papi hivatásuk körén kívül is igénybe veszi, minthogy úgy rendelkezik velök, mintha saját fizetéses hivatalnokai volnának.

A kongruatörvény megalkotása volt a jóakarát első nyilvánulása a lelkészekkel szemben. Abból is nagy áldások fakadtak. Azoknak, a kik az állam támogatása nélkül éppen nem tudnának megélni, némi segítséget nyujt. Nélküle éhen kellene halniok. Mert az anyagi erőből kifogyott kicsiny gyüleke-

zetek, tehát azok, a melyekben a kongruás lelkészek működnek, annyit sem tudnak nyújtani papjaiknak, hogy a legnagyobb nyomortól óva legyenek.

De az élet megdrágulásával járó megpróbáltatások a kongruatörvény megalkotása után szakadtak reánk és kikezdték azokat is, a kik annak nem veszik hasznát. A mig csak lehetett, szótlanul türtek a papok. Magukba fojtották a keserüséget. Inkább nélkülöztek és nyomorogni látták szeretteiket, mintsem az államhoz fordultak volna segítségért. A szenvedések elviselhetetlensége azonban megnyitotta ajkaikat. Különösen a református lelkészek panasza jutottak hangos kifejezésre. De az ágostai hitvallásuk is erélyesen szólaltak meg. Megfelelő fizetési minimumot és korpótléket követeltek. Igényeik energikus megnyilvánulása nem lehetett hatástalan. A protestáns felekezetek világi nagyjai felkarolták a papság ügyét és érdekei számára kivívták a kormány jóakarátát. A rabbik ügyét, mint mindig, úgy most is az Országos Iroda tette magáévá és egyesületünk utolsó választmányi ülésén már volt alkalmunk jelezni, hogy eljárását siker kísérte, hogy mi is részesei leszünk a lelkészek anyagi támogatására hivatott új intézmény áldásainak.

A kormány korpótlék útján szándékszik a papok sanyaru helyzetén lendíteni és remélhető, hogy az erre vonatkozó törvény nem sokára meg lesz alkotható. A vallás- és közoktatásügyi miniszter fenkölt gondolkodásmódjára és a vallás szolgálói iránt való magasfoku jóakarátára vall, hogy a törvény megalkotását be nem várva, annak szellemében már most akarja megadni a nagyon is sürgössé vált segélyt. Elhatározását 171032. számú átiratával közölte az egyházi főhatóságokkal és ezek sorában az Országos Irodával, mely annak folytán a községkerületi elnökségekhez a következő felhívást intézte:

„A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur önagyméltósága folyó hó 11-én 171032. szám alatt kelt átiratával arról értesített bennünket, hogy addig is, a mig a lelkészi illetményeknek korpótlék útján való emelésére vonatkozólag a törvény megalkotható lesz, ennek szellemében az 1913. évi állami költségvetésben e célra felvett fedezet terhére *jövő év január elején* a lelkészek részére folyósításokat kíván eszközölni

Hogy a miniszter ur ezen folyósítások iránt a szükséges intézkedéseket még jövő év január hó első napjaiban megtehesse, *sürgössé* vált, hogy azon lelkészek nevét és szolgálati idejét közöljük, a kik rendes lelkészi minőségben legalább öt éve szolgálnak.

Felkérjük tehát a tekintetes Elnökséget, hogy erre nézve saját kerülete köréből pontos kimutatást készíteni sziveskedjék, még pedig oly módon, a mint a lelkészségek helyének nevei a, b, c sorban következnek. Ha valamely helységnek előbb más neve lett volna, azt is kérjük kitüntetni. Ha valamely magasabb képesítésű lelkész oly helyen működnek, a hol 1908. évi január hó 1-e előtt kisebb képesítésű lelkész működött, ennek kitüntetését is kérjük.

Azon rendes lelkészekről, kik netalán kisebb képesítéssel bírnak, vagyis a kik hittanulmányaik előtt a középiskola nyolc osztályát el nem végezték, *külön kimutatást* kérünk.

Minthogy itt valamennyi rabbijaink igen fontos anyagi érdekéről van szó, kérjük a tekintetes Elnökséget, hogy e tárgyban haladék nélkül in-

tézkedni és a kimutatásokat hozzánk lehető gyorsasággal beküldeni sziveskedjék.“

Ugyanily felszólítást intézett egyesületünk elnökségéhez azzal a hozzáadással:

„Részünkről a rabbikar érdekeinek szervezeti különbségre való tekintet nélkül készséges szószólói leszünk, a minthogy rendes előterjesztéseinknél és lépéseinknél a felekezet egyetemes érdekeiből indulunk ki.“

Örömmel közöljük, hogy orthodox kartársaink közül is akadtak, a kik a be kívánt adatok rendelkezésünkre bocsátották. Szivesen köszöntjük a közeledésnek ezt a biztató jelét és reméljük, hogy a közös célok és érdekek előbb-utóbb mégis csak egy táborban fogják egyesíteni a magyar rabbikar valamennyi tagját

A miniszteri rendelet a korpótlék megállapításánál nem a dotációt, hanem a képesítést tekinti irányadónak. Minden lelkésznek bizonyos szolgálati idő után kiegészíti javadalmazását, de különbséget tesz magasabb és kisebb képesítésűek között.

A két kategória megállapításánál ugyanaz a cél vezérli a minisztert, a mely a kongruatörvény hasonló intézkedését irányította. Ez a cél: mennél magasabb fokra emelni a lelkészek világi műveltségét. Ennek szemmel tartását pedig igen fontos nemzeti érdekek parancsolják. A theologiai képzettség minőségét és mértékét a felekezet maga szabja meg papjai számára, a világi műveltséget az állam határozza meg. Ezt a jogát elvitatni nem lehet, különösen akkor nem, ha anyagi támogatásának igénybe vételéről van szó. Sőt tovább megyünk. Kimondjuk minden tartózkodás nélkül, hogy nem csak nemzeti, hanem felekezeti érdek is, hogy a papság a világi műveltség mennél magasabb fokán álljon és nagyon kívánatosnak tartjuk, hogy annak kötelező mértéke a *jövőben* a középiskola *nyolc* osztályának elvégzése legyen.

Mindazonáltal nagyon szivesen látnók, sőt mély hálával fogadnók, ha az alkotandó törvény a kisebb képesítésű rendes lelkészeknek is megadná azt a korpótléket, a melyet a magasabb képesítésűek számára meg fog állapítani. Ám mondja ki a törvény, hogy a jövőben csak az oly lelkészek tarthatnak igényt teljes korpótlékre, a kik a középiskola nyolc osztályát végezték, de tekintsen el a képesítés fokától azoknál, a kik már tiz év óta működnek és biztosítsa a teljes korpótléket az olyanoknak, a kik a törvényben megállapítandó időpontig megszerzik a magasabb képesítést. Nem követelünk, hanem kérünk. Kérjük a magas kormány kegyes jóakarátát azok számára, a kik, ha csekélyebb képesítéssel is, de hűséggel és odaadással teljesítik feladataikat és évtizedes nélkülözések után megérdemlik, hogy megkönnyebbült szívvél, súlyos gondoktól ment lélekkel folytathassák munkájukat. A miniszter úr bölcsesége meg fogja találni a módot, hogy ez a kérdés a minden körülmények között megóvándó kulturérdekek megrövidítése nélkül megoldást nyerjen és az ország pénzügyeinek gondozói nem fogják megtagadni segítségüket, hogy az állam az ezekkel az átmeneti intézkedésekkel járó anyagi terheket vállalhassa.

Törvényhűség és szabadelvűség.

I.

Mozgalmas napok köszöntöttek be ismét a német zsidóság vallásos életében. Forronganak a szellemek, szembe kerültek egymással a felfogások, összeütköznek az elvek.

Nem először történik, hogy a német zsidóságra irányul azok szeme, a kiknek tekintetét lelki világuk fontos érdekei a vallásos élet kimagasló mozzanataihoz, jelentőséges alakulásaihoz és eseményeihez emelik. De a jelenségek, a melyeknek most vagyunk tanúi, fokozott figyelmet érdemelnek. Mert hatalmas fellendülés, nagyarányú törekvések közepette folyik a harc, nem alárendelt jelentőségű kérdések, hanem principiumok forognak szóban, nem külsőségekben nyilvánuló eltérések, hanem nagy elvi ellentétek osztják két táborra hittestvéreinket és nem egyesek állanak szemben egyesekkel, hanem kellően szervezett, nagy, tekintélyes testületek léptek ki a porondra, hogy eszméikért küzdjenek.

Tavalyi évfolyamunkban közöltük a szabadelvű zsidóság programjának irányelveit: Richtlinien zu einem Programm für das liberale Judentum.

Vajjon mi készítette arra a szabadelvű német rabbikat, hogy rendszerbe foglalják azokat az elveket, a melyek vallásos felfogásukat és papi működésüket irányítják? Dr. Seligmann Caesar, a „Liberales Judentum“ szerkesztője, mint a program irányelveinek előadója, a szabadelvű rabbik Berlinben tartott gyűlésén a következőképpen nyilatkozik:

Tagadják az irányelvek megállapításának célszerűségét, szükségességét és jogosultságát egyaránt. Mire valók egyáltalán az irányelvek, mondja az egyik, mire való azoknak a kérdéseknek szerencsétlen bolygatása, a melyeknek megvitatása a múlt században annyi zavart, annyi békétlenséget vitt a német zsidóságba? Uj vihart akarunk-e támasztani és nem örülni annak, hogy a zsidóságnak legalább vallásos ügyei ma és hatvan év óta lecsendesedtek? Vajjon irányelvek felállítása nem veszélyezteti-e a német zsidóság egységét? Nem idézzük-e fel a szakadás rémét, holott a mindenfelől ostromlott zsidóságnak mindenek előtt egységre és békére van szüksége?

És mindenek előtt — kinek számára legyen ezeknek az irányelveknek jelentőségük? Kinek van szüksége rájuk? Azoknak-e, a kik még némileg a régi hitnek és vallástörvénynek talaján állanak? Ezeket neveljék-e jámbor hitüktől és cselekvésüktől való elpártolásra, kötelességtudásuk meglazítására, könnyelműsége? Vagy pedig azoknak-e, a kik a legtöbb vallásos köteléket már levetették? Vajjon a vallástalannak, a törvénszegőnek még kiváltságlevelet is állítsunk-e ki és papi szankciót adjunk-e a vallásos anarkiának?

Kit fognak kielégíteni az irányelvek? Az egyik régen túl van rajtuk és gunyosan azt mondja nekünk: „mit adhatsz szegény ördög, olyat, a mit réges-régen nélkülöd tizszeresen ne vettem volna magamnak.“ A másik, a jámbor, azt a csekély bizalmat is meg fogja vonni tőlünk rabbiktól, a mivel még eddig birtunk és legkevésbé sem igazodik majd utánunk. Vestigia terrent. A múlt század tapasztalatai, a rabbigyűlések és zsinatok eredményei

óva intenek bennünket. Irányelveitek nem a zsidóság fentartásának, hanem feloszlításának fogják utjait egyengetni.

És még egy kifogásra vagyunk elkészülve. Micsoda jogon, szólnak némelyek, toljátok fel éppen ti — a rabbik mai nemzedéke — reformátorokul magatokat? Ki adja nektek a tekintélyt, a jogot? Kik vagytok, a kicsinyek legkisebbjei, hogy olyanra merészkedtek, a mitől a nagyok legnagyobbjai is visszariadtak és a mit el nem értek?

És végre — még egy utolsó ellenvetés, mely nem tartozik ugyan ahhoz az általános kérdéshez, legyenek-e irányelvek vagy sem, hanem úgy látszik, már az irányelvek tartalmára vonatkozik, de a melyet, minthogy az általános kifogásoknál vagyok, azokkal összefüggésben óhajtok röviden érinteni és a melyet talán így lehetne formulálni: Megengedve, hogy irányelvek maguk jogosultak és szükségesek, de az irányelvek eme tervezete egyáltalán visszautasítandó. Ezek az irányelvek az egyik szerint tulságosan radikálisok, a másik szerint tulságosan szelidek; nagyon is szűkek és — nagyon is nyújthatók, nagyon is semmitmondók és — nagyon is sokatmondók, nagyon is tudományosak és — nagyon is tudománytalanok, nagyon is népszerűek és — nagyon is népszerűtlenek, nagyon is elvontak és — nagyon is konkrétak, nagyon is theológiaiak és — nagyon is theológia nélküliek, egyáltalában feleslegesek abban, a mi bennök van és — szegényesek abban, a mi nincs bennök.

Ezeket az ellenvetéseket egyenkint iparkodik megcáfolni. Azt mondja a szabadelvű zsidóság programjának irányelveit megállapítani annyit tesz, mint a szabadelvű zsidóság elméleti principiumait kimondani és megmutatni, hogy ezek a principiumok a vallásos életben miként nyerjenek formát és tartalmat. Idézi Frankel Zakariásnak az 1845 évi frankfurti rabbigyűlésen tett kijelentését, hogy *principium nélkül minden csak magánvélemény*, említi, hogy Geiger Ábrahám is sürgette a vezérlő gondolatok tudatra emelését és hangsúlyozza, hogy azokkal kíván szembe szállani, a kik a vallásos praxisban esetről esetre döntenek a nélkül, hogy akár önmaguknak, akár másoknak számot adnának arról, hogy min alapul állásfoglalásuk jogosultsága. Tehát maguk a szabadelvű rabbik számára kell mindennek előtt megállapítani az irányelveket. A szabadelvű rabbik nem állanak orthodox principiumon. Nem hisznek verbalinspirációban, nem hisznek a Sulchan Áruchban kodifikált zsidóság örökkévaló érvényében és változhatatlanságában. Az orthodox zsidóság néhány másegyéb, kevésbé fontos principiumában sem hisznek. De ez a nem hívés és az attól többé-kevésbé befolyásolt praxis még nem *elv. Tagadásokon* nem lehet vallást, zsidóságot felépíteni. Kötelességünk magunknak tisztába jönnünk azzal és a néppel szemben kimondanunk, hogy a szabadelvű zsidóság mint objektív vallás mit hisz és mit akar megtartani. *Pozitív irányelvek*: ez volna a vallásos szabadelvűség első nagyarányu pozitív tette. Ebben az értelemben az irányelvek felállítása nem *rombolás*, miként aggodalmas kedélyek vélik, hanem *építés*, a szabadelvű zsidóság első igazi felépítése.

De nemcsak a rabbikra nézve, hanem a hitközségre, a népre, a német zsidókra nézve is okvetetlenül szükségesek az irányelvek. A hallgatás nagy művé-

szete, mondja, nem erősítette a vallásosságot, hanem pusztulást és részvétlenséget hozott a német zsidóságra. Hallgattak, kacérkodtak az orthodoxiával, begubódtak a mult életidegen romantikájába. Mit használt? Vajjon hitközségeink, vajjon a zsidók vallásosabbak lettek-e? Megtértek-e a vallástól elidegenedett életükről? Szélesebb köröket hódított-e a szombat és az ünnepnapok megszentelése? Többet élnek-e a vallásos intézményekkel, a melyekért teljes erővel sikra szállnak, szigorubban tartják-e még a parancsokat? Elviselhetetlen az a vallási nyomoruság, hogy a német zsidók túlnyomó többsége tényleg elszakadt a zsidóságtól, a melyet mindazonáltal hivatalosan fentartanak. Ehhez járul, hogy azok nagy részénél, a kik a régi szokásokat még megtartják, ezt legtöbbször hit, lelkesedés és belső megelégedettség nélkül, csak gépies szokásból vagy külső tekintetből, *emberfélelemből*, de nem *istenfélelemből* teszik. Ez az igazi és tulajdonképpeni szakadás a zsidóságban, ez a meghasonlás, a melyet nem irányelveink által okozunk, hanem feltakarunk, hogy gyógyítsuk azt, a mi gyógyítható, hogy fentartsuk és megmentjük azt, a mi fentartható és megmenthető. Gyöngeség bűn, gyávaság erkölcstelenség volna. Ebben a zslált korban meg kell mutatnunk testvéreinknek azokat az irányvonalakat, a melyek után igazodhatnak. Ezt jelentik irányelveink a szabadelvü zsidóság számára. Meg kell mutatnunk a német zsidóknak egy zsidóságot, a melyet megtarthatnak, a melyben hihetnek, a melyhez igazán tartozhatnak. Nem az időhöz való alkalmazkodásból, nem külső indítékokból, hanem a vallás fentartása végett nyíltan és szabadon le kell mondanunk arról, a mi már nem tartható, a mi már nem él. Meg kell könnyítenünk a zsidóság terhét, a mely csak ma lett ily nehéz, a milyen előbbi időkben, más életviszonyok között soha sem volt és a milyenek soha sem kellene lenni. Mint vallásos vezéreknek ki kell mondanunk, hogy lelkiismeretükben mire érezzék kötelezve magukat és mire nem.

Irányelveink által nem *veszünk el*, hanem *adunk*. Csak a büntudat veszélyes fulánkját vesszük el a német zsidóktól, azt a keserü érzetet: nem vagy már vallásos zsidó, ha ezt vagy amazt nem hiszed vagy nem tartod; keserü és veszélyes az abból vont rendes következtetéseknél fogva: ha már az egyik pontnál elkábitod lelkiismeretedet, mindennel szakithatsz, hiszen már nem vagy igazi zsidó — vagy vagy. Irányelveink felállítása által a német zsidóknak *megadjuk* az elveszett vallásos szilárdságot és *elveszszük* tőle azt az ürügyet, hogy áttörjön minden korlátot és a héjjal együtt a magot is eldobja. Az irányelvek által a német zsidóknak járható életutat *adunk*, pozitív-történeti szabadelvü zsidóságot *adunk* neki. Ha ezt nyugtalanításnak nevezik, *ezt* a nyugtalaniságot be akarjuk vinni a zsidóságba. De a schisma. A mi *bennünket* illet, nem akarunk és nem fogunk elválni. *Mi* a zsidóság *egységének* fentartását akarjuk, bennünket annyi *lényeges, vallásos, történeti, érzelmi, szociális* erős kötelék füz össze *az egyetemes zsidósággal* és mindenek előtt *az egyetemes német zsidósággal*, hogy ezeknek az erős kötelékeknek elszakítása az egyetemes zsidóság ellen elkövetett bűn (Verbrechen) volna. Tényleg nem tudom, hogy irányelveink által hogyan keletkezhetnék schisma. Ha pozitív-vallásos követelményeket támasztunk, ha a zsidó vallásos rész-

vétlenségből fel akarunk rázni — ezzel zavarjuk-e a német zsidóság egységét?

Végezetre még arra a kérdésre iparkodik felelni, hogy mi adja meg a jelenben működő szabadelvű rabbiknak a jogcímet az irányelvek megállapítására, miért mellőzték ezt a mult századnak náluknál sokkal nagyobb, sokkal tudósabb rabbijai. Azt mondja: a történet törvénye, hogy a nagy teremtők, a kik a vetéseket szórják, nem érik meg az aratást. Ma is teremtő fellendülésnek korszaka után a mult század erjedései és küzdelmei némi befejezésre jutottak. Jövünk tehát mi is mint kalászszedők aratók mögött, hogy gyűjtsünk, szervezzünk, szunnyadozó energiákat felébreszszünk. Ebben van a *mi erőnk*. Bárki tagadja is: korunk zsidósága ezer dologban csekélyebb lehet mint az előbbi, mint a mult századé és a középkoré; kevésbé tudós, kevésbé hitbuzgó, kevésbé áldozatkész. Egyben előbbre van, mint az utolsó századok mind: megtalálta ismét azt az erőt, energiát és erős akaratot, a melyet a demoralizáló nyomás idejében elvesztett. Ha a külső organizációk: Alliance, Ica, hitközségi szövetkezet, Zentralverein, Hilfsverein, a német zsidók szövetsége (Verband), Bne brisz-rend, cionizmus, jelei a *külső* emelkedésnek, a *külső* szakadozottság és mellőzés legyőzésének, a szétbomlott vallásos életnek belső szervezésére, a vallásos újjáalakításra és új életrekeltésre irányuló törekvés, mely az irányelvek megállapításában nyilvánul, a *belső* emelkedés jele, a *zsidóság vallásos életakarátának megnyilatkozása*.

Az irányelvek megállapítása ellen emelt kifogások visszautasításában látta az előadó feladatának fontosabb részét, a mely után maguknak az irányelveknek méltatására csak kevés szava maradt. Csak röviden szól a szempontokról, a melyek az egyes tételek felállításánál érvényesültek és tartózkodik azok tartalmának megokolásától. Egyet azonban hangsúlyoz. Azt, hogy a szabadelvű rabbik nem szándékoznak új Sulchan Áruhot alkotni és távol vannak attól, hogy a vallásos életet új szabályozás alá fogják. Csak azt mondják ki, a miben a szertartásos követelmények *minimumát* látják és az irányvonalakon túl az egyéni nézeteknek és a vallásos életmód sokféleségének teljes szabadságot engednek.

Ezeket az irányelveket a szabadelvű rabbik egyesülete elfogadta és a Vereinigung für das liberale Judentum in Deutschland Posenbe egybehívott nagygyűlése elé terjesztette. A gyűlésen, a melyet ünnepi istentisztelet előzött meg, Dr. Seligmann mellett Dr. Vogelstein königsbergi és Dr. Freudenthal nürnbergi rabbi tüzetesen ismertették az irányelveket, az utóbbi különösen a szertartási törvényekre vonatkozó megállapításokat.

Az előadók referátumai mellett a következő előadások voltak napirendre tűzve: szabadelvű zsidóság és hitközségek; a vallásos szabadelvűség teremtő ereje; a szabadelvű zsidóság ellen intézett támadások; az iskola és a vallásos szabadelvűség; a vallásos szabadelvűség követelményei; az ifjuság a zsidóságban; a zsidóság az emberiség vallása. Élénk viták kapcsolódtak az előadásokhoz. A helyeslő felszólalások mellett súlyos ellenvetések hangzottak fel, a melyek közül feljegyezzük azt a többektől emelt kifogást, hogy az irányelvek mégis csak új Sulchan Áruhot jelentenek. Kétségbe vonom, mondá

Dr. Rieger hamburgi hitszónok, hogy ez az új Sulchan Áruch jobb, mint a régi. A mindenesetre emlékezetes gyűlés annak a kimondásával végződött, hogy az egyesület az irányelveket jelentőséges tett és kiváló haladásként üdvözölte, azokat a szabadelvű továbbfejlesztés irányában kifejtendő munka alapjául elfogadta, de az egyes tagokra bizta, hogy az egyesnek vallásos életével szemben támasztandó követelményeikre nézve a saját meggyőződésüket kövessék.

Előre látható volt, hogy a konzervatív gondolkodásuk az irányelvekben kifejezésre jutott radikális nézetekkel szemben nem fognak késni tiltakozásukkal.

Az orthodox sajtó heves támadásokat intézett az irányelvek ellen és a mérsékelt konzervativizmusnak hódoló organumok is csakhamar állást foglaltak ellenük. A legcsekélyebb vád, a melylyel a szabadelvű rabbikat illetik, az, hogy nem időszerű ezeket a kérdéseket most bolygatni. A zsidóságnak sokkal fontosabb feladatai és súlyosabb gondjai vannak napjainkban, semhogy élesíteni szabadna az ellentéteket és a szakadási törekvéseket előmozdítani.

Az első számottevő tiltakozás az Agudasz Jiszroel ideiglenes bizottságának október 13-án és 14-én Majnafrankfurtban tartott közgyűlésén hangzott fel. Napirendjének letárgyalása után a közgyűlés egyik tagja rámutatván azokra a súlyos következményekre, a melyekkel a hagyomány értelmében tiltott házasságok szentesítése jár, azt javasolta, hogy az Aguda azoknak elhárítására központi intézményt létesítsen.

Az indítványozó azzal okolta meg javaslatát, hogy a zsidóság legmagasabb palladiumát, a családi élet tisztaságát veszély fenyegeti és kötelesség annak megvédésére mindent megtenni.

A jelenlevő rabbik helyeselték is a javaslat célját, de annak a nézetnek adtak kifejezést, hogy be kell várni az ügygyel foglalkozó két német orthodox rabbiegyesület állásfoglalását. Elhatározták tehát, hogy felszólítják az Aguda vezetőségét, hogy a rabbiegyesületekkel közösen tegye meg ellenintézkedéseit a szabadelvű egyesületnek a házasság kötésére és felbontására vonatkozó határozataival szemben.

Az irányelvek nyomán támadt vihar arra készítette a szabadelvű német rabbik egyesületének előljáróságát, hogy a következő nyilatkozatot tegye közzé: 1. Az irányelvek fölállításának nem az a célja, miként állították, hogy új hitvallást alkossanak és vallásos hitelveket eltöröljenek, épp oly kevéssé, hogy új Sulchan Áruchot létesítsenek. 2. Az irányelvek valamennyi aláírójának egyértelmű akarata a zsidóság egységét minden körülmények között fentartani. 3. Készek ezért minden pontban, a melyből szakadás támadhatna, különösen házasságjogi kérdésekben a konzervatív iránynyal egyességre lépni.

Ideáлизmusról.

Bölcs igazság, hogy az ember kedélye: az az ő sorsa. Van ember, a ki, ha a sors még annyira is elédélgeti kényeztetéseivel, mégis elégedetlen a világ folyásával, zsörtölődő, feketemáju, epés és sóhajok zsákja a szive. Van aztán olyan szerencsés lelkületű földi halandó, a ki minden eseményét az életnek rózsaszínű szemüvegen átlátja s a legkiállhatatlanabb frátereket is be tudja vonni valami csudálatos szépítő mixtum varázsával, a mivel kifogyhatatlanul telve van a lelke.

Már a régi zsidó közmondás is azt tartja, hogy a rabbinak jó bögyre, egészséges gyomorra van szüksége, hogy megemészthetetlen hitközségi ügyeket és hitközségi embereket mégis meg tudjon emészteni — és emez emészteni processzusok után bármilyen keserőségek is lázadozzanak bár benne: mégse tűnjön el ajkáról sohasem a jóságosan kenetteljes lelkiatyai mosoly.

Minden attól függ: hogyan *akarjuk* fölfogni az életünkben, a hivatásunkban fölmerülő jelenségeket. Egy bölcs vállvonogatás sokszor átsegíthet bennünket a legkritikusabb helyzetben.

Nyugodt kedélyét megőrizheti az, a kinek idők folyásán minden Hekubává válik, s látván, hogy a dolgok folyásán úgy sem segíthet, a „mi közöm hozzá“ álláspontjára helyezkedik s az életben kerüli a szomorúságra indító körülményeket s az örömet ott keresi, a hol az található.

Ezt az igazságot az egykori ungvári dájan, Reb Srage Wolf a következő történet keretében tudta bölcs axiomába szorítani:

A francia-porosz háboru idejében történt. Az ungvári kilének két dájenje volt akkoriban. Az egyik az örökké lamentáló hangulatu, öreg, törődött, ösztövértetermetű Reb Lézer *Sziget*, a másik az említett Reb Srage *Wolf*: derűs mosolygásu, hófehér szakállu, kicsattanó pirosorcájú, gömbölyded alaku nevető bölcs.

Egy paszita alkalmával a két dájen a szüdelakoma előtti kézmosásnál találkozik egymással.

Sűrű sóhajtások előzik meg a Reb Lézer *Sziget* kézmosási műveletét. Olyanokat nyög, mintha valami nagy katasztrófa érte volna hirtelenében, vagy mintha valami nagy testi szenvedés gyötörné a tagjait.

Reb Srage *Wolf* csodálkozva hallgatja kollegája panaszos sóhajait, aztán megszólal:

— Fehlt Ihnen etwas, Reb Lézer? Sind Sie vielleicht krank? Warum seufzen Sie so bitter?

Reb Lézer még nagyobb sóhajt s kiböki nagy keservesen:

— Haben Sie es nicht gelesen? Gestern haben die Franzosen schreckliche Schläg' bekommen bei Gravelotte? *Ich hab grosse Siure léu* wegen der Franzosen.

Reb Srage *Wolf* a bensejében iszonyuan elcsudálkozik a Reb Lézer bánatán. Nagy, bámuló szemeket mereszt. Mi köze az ungvári dájennek a franciákhoz, a poroszokhoz? Mit törődik itt, messze Magyarországon, a tal-

mud szelid bölcse a távol hadi eseményekkel? Ha még valami „harber Rambam“ okozna ilyen lelki gyötrelmet! . . . de így?!

Egyet ránt hát Reb Wolf a vállán s nyugodt bonhomiával veti oda Lézer Szigetnek:

Warum halten Sie denn mit den Franzosen? Machen Sie's so, wie ich. Ich halt mit den Deutschen. „Ich hab e Simche“.

Hát ez könnyü filozófia, de megvalósítani mégis csak akkor lehet, a mikor az ember, mint az öreg ungvári derüs bölc, már „tulnan áll minden jónak és rosznak“.

De a küzdő ifjuság viharos napjaiban ideálok fütik az emberi bensőt és világotjavító célok serkentik a küzdelem férfiát munkára, tettekre. És vannak fölös számmal eszményeket melengető harcias természetek, a kik még késő aggkorban is hinni tudnak hivatásban, küldetésben, jövőndő diadalokban. Olyanok, a kiket a józanok, az élet tapasztalataiban lehültek: balgáknak és naiv álmodozóknak szoktak nevezni.

A kiket a sors ki szokott fosztani sok az élet örömeire jogottartó várandóságból, de nem tud úgy belenyulni a szivükbe, hogy egy élet alkonyáig is kiszórjon onnan minden ideális reménységet.

A kiknek az élet osztalékul ad egy szépen hangzó, ma már kissé megkopott címet, s mellé kilebeli balbószcsatlósokat, a kik úgy fogják az eszméi paripájának a kengyelvasát, hogy minden pillanatban kizuhanhat az álmai nyeregkápájából a büszke lovag.

A kik az életük egy harmadát komoly előkészületi tanulmányban, szent lelkesedésben égő mámoros reményekkel töltik s azután kevés kivétellel olyan községbe kerülnek, a hol szükös viszonyok között, küzdve az állásuk által reájuk rótt reprezentációs követelésekkel, alig tudják családjukat eltartani s örökösen gyötri őket az éber gond, hogy milycn sorsra jutnak majd özvegy és árvák, ha egyszer szemeiket ők végső pihenőre fogják zárni?

A kiknek a szivében untalan, ökölrel rázza az ideált az élet sok bánalma: anyagi gondok, félreértések, igaztalan követelések, jogtalan, méltánytalan biráskodás.

A kikkel szemben mindenki az ideálizmus magashátu paripájára ül, s valahány fukar, kapzsi balbósz elmulasztja esketési vagy másegyéb járandóságát a rabbinak megfizetni: ha tudtára adják, hogy becsületes munkáért, fáradságért fizetség jár, elszörnyedve hangoztatja, hogy mennyire nem ideálista a pap.

Ideálista a tudós is, az író is, de kiadónak, közönségnek eszébe sem jut, hogy munkájáért, ha cserébe az író megélhetése föltételeit kívánja, ezt hibájának róvja fel. Ideálista az orvos is, hiszen hivatása a legmagasztosabbak közül való, de a páciens nem igen hiheti azt, hogy orvosja idealista és korgó gyomorral akar csillagokba nézni. Ideálista az ügyvéd is, hiszen a jog védelme a hivatása, de az expenznótája azért bölc körültekintéssel van megszerkesztve.

Emelik a házbért ideálizmusból a háziurak; emelik a hus árát hévteljes lelkesedéssel a mészárosok, a ruha árát a szabók, a cipőét a cipészek, az

élelmiszereket a fűszereket, a vásárcsarnok kalmárjai, csak a hitközségek igazán idealisták, ők nem emelnek — mert a rabbi hivatása: ideáizmus. És csupa ideáizmusból a hitközségi tag elfelejti a honoráriumot megküldeni esketésért, beszédért, megrendelt funkciókért.

Kétszer egy esztendőben, engesztelőnap és purim előtt „*nebenemolumentumot*“ szokás — úgy mondják — küldeni zsidó községben a rabbinak. Vagy járandóság ez a küldemény — vagy nem az. Ha járandóság: óh mért oly ritkán, óh mért oly kevesen tesznek eleget ebbeli kötelmeiknek? ha meg nem az, miért alacsonyítják le nyomorult garasajándékkal papjuk állását a hitközségek? Miért nem váltják meg egy összeggel ezt az emolumentumot? Milyen kedves mozzanat is a műveltlelkű s ennél fogva kétszeresen érzékeny lelkész életében, a mikor vigyori pofácskával lép be szobája ajtaján egy elemi osztálybeli nebuló vagy egy kamasz gimnázista, s boritékot szorongatva markában, sunnyi mosolylyal szól: „Tisztelteti a papa a rabbi urat és küldi ezt“ — és fölnyitván a boldogító kopertát, abból három darab egy koronás gurul ki éktelen csörömpöléssel s küldenek ennyit még tizenhatan s dicsekszenek a tiszteres nagyságu küldeménnyel kávéházban és gőzfürdőben, a billiárdasztal mellett és a mikvében, az utcasarki összejöveteleken s a buzavásártéren még háromszázan. A szatmári kántort egyszer egy fukarságáról híres balbószja szólította meg erev jomkipurkor ezzel a kérdéssel:

— No, hogy megy az üzlet kántor ur?!

A mire a megszólított ekképpen válaszolt:

— Kitünően menne K. ur, ha még két olyan balbószom lenne, mint a milyen ön.

Hogyan?! — csudálkozott K. ur — mint a milyen én vagyok? Hiszen én soha sem szoktam nedávát küldeni.

— Épp azért mondom — válaszolt a szatmári kántor — ha még két olyan balbószom lenne, mint ön. De az a baj, hogy még *háromszáz* olyan van, mint a milyen maga.

Méltatlan és megszegyenítő jelenség manapság ez a sporadikus ajándékküldés. Ennek fejében a balbósz hittanból kitünő osztályzatot vár el hanyag fiacskája számára, azt kívánja, hogy udvari rófja legyen a rabbi s minden családjabeli gyomorgörcs beállta alkalmából lelki vigasz nyújtására jelenjék meg hajlékában, hogy a libája vésetjével hajnali két órakor dörömbölhessen a rabbi ajtaján, hogy predikációit lecsepülhesse kedve szerint s tanácsokat osztogathasson neki derüre-borura, hogy a rabbi „rabbonon kadist“ mondjon minden egyes föl- és lemenő ágbeli elhunyt családtagja halálozási évfordulóján, s hogy arra a képviselőjelöltre szavazzon, a kinek megválasztását ő kívánja. Hogy óriási talmudista, kitünő magyar és német szónok, szellemes társalgó, az erények foglalatja legyen a rabbinus Görccszenbenedek hitközségében évi 700 forintokért.

Budapest.

Dr. Kiss Arnold.

A francia rabbikar általános szabályzata.

I. szakasz.

A rabbikar tagjai és ezek felosztása.

1. A rabbikarhoz csak az tartozhatik, a ki a következő követelményeknek megfelel; francia, a polgári és politikai jogok birtokában van és a központi konzisztóriumtól rabbi-oklevelet kapott.

2. A rabbikar áll a központi konzisztórium főrabbijából, tényleges szolgálatban levő főrabbijból és rabbikból, tiszteletbeli főrabbijból és rabbikból.

3. A rabbikar tényleges szolgálatban álló tagjai a következő állományok egyikében lehetnek: kinevezettek, a központi konzisztórium rendelkezési állományában levők, szabadságoltak.

4. Kinevezettek azok, a kik betöltötték a 25. évet és vagy a központi konzisztóriumnál, vagy Franciaország vagy Algier valamelyik gyülekezeténél szervezett hivatalt viselnek.

5. A központi konzisztórium rendelkezésére álló rabbik azok, a kik a nélkül, hogy valamely rabbiállásra ki volnának nevezve, ideiglenesen megbízhatók oly lelkészi tisztség betöltésére, a melyre a központi konzisztórium rendeli őket.

6. A szabadságolás a központi konzisztórium határozatából ered, a mely különösen a következő indító okokból hozatott: egészségi okok, a központi konzisztórium jóváhagyásával való vállalása más a nyilvános kultúszon kívül álló funkcióknak, melyeket a Szövetség vagy valamely csatlakozott francia vagy algieri gyülekezet létesített. A szabadságolások lényegileg időlegesek és megújíthatók.

7. A rabbikarhoz tartozni megszűnnek az oly rabbik, a kik a központi konzisztórium meghatalmazása nélkül elhagyják a tisztségeket, a melyekre ki vannak nevezve és azok, a kik a jelen szabályzat első pontjában felsorolt valamelyik kelléknek nem felelnek meg.

8. Minden rabbi, a ki ennek a szabályzatnak elfogadásakor nincs még kinevezve és kinek szabadságolásért, vagy a központi konzisztórium rendelkezési állományába való helyezésért folyamodnia kell, a szabályzat elfogadásától számított hat havi halasztást kaphat kérelmének előterjesztésére.

II.

A rabbiságok.

9. A rabbisági kerületeket a központi konzisztórium állapítja meg.

Minden a Szövetséghez tartozó hitközség köteles rabbit alkalmazni vagy egy másik hitközség rabbijának ellátásához hozzájárulni. Köteles rabbit választani, ha több mint száz választója van.

Ha ugyanabban a kerületben több gyülekezet áll fenn, kötelesek egy rabbit közös költségen eltartani. Ha ezek a gyülekezetek a rabbi székhelyére vagy a rabbi; eltartására szolgáló hozzájárulási összegre vonatkozólag nem tudnak megegyezni, a központi konzisztórium az érdekelt gyülekezetek meghallgatásával dönt.

10. A főrabbi cím jár: 1. a központi konzisztórium főrabbijának, 2. azoknak a rabbiknak, a kik az istentisztelet állandó intézésével vannak meg-

bizva oly gyülekezeteknél, a melyekhez több rabbi tartozik, 3. azoknak a rabbiknak, a kik legalább kétszáz választót számláló oly városban fennálló gyülekezethez tartoznak, a mely a különválási törvény előtt székhelye volt egy konzisztóriumnak és a melynek összes lakossága legalább százezer lélek, 4. a rabbiiskola igazgatójának.

Azok a rabbik, kik a különválási törvény kihirdetésének idejében a főrabbi címmel fel voltak ruházva, azt életük egész tartamára viselik.

11. A központi konzisztórium mellett egy bizottság van szervezve, a mely a rabbikar tagjainak szolgálatára vonatkozó adatokat összegyűjti, osztályozza a rabbiállásra való jelöléseket és megjelöli a központi konzisztóriumnak azokat a rabbikat, a kik igényt tarthatnak javadalmazásuknak érdem szerint való és a Szövetség segédforrásaihoz mért felemelésére.

12. A bizottság áll:

1. a központi konzisztórium főrabbiójából mint elnökből, 2. két rabbiból, a kik a központi konzisztórium tagjai, 3. a párisi főrabbiójából, 4. a vidéki főrabbi képviselőjéből, 5. a rabbiiskola igazgatójából, 6. a központi konzisztórium három világi tagjából, a kik minden négyévi tisztujítás alkalmával választatnak.

13. Ha üresedés áll be, a központi konzisztórium és sürgős esetben az állandó bizottság ezt kijelenti és megállapítja a rabbiság székhelyének gyülekezetétől vett nézetnyilvánítás után az időpontot, a melyen belül a kinevezésnek meg kell történnie.

A rabbiság székhelyének gyülekezete végzi a szükséges hirdetéseket és meghatározza az időpontot, a melyen belül a jelölések hozzá intézendők.

14. Ennek az időpontnak leteltével és a központi konzisztóriumtól megállapított határnap előtt, a választó gyűlés, a mely a 15. és 16. pontban említett módon van megalakítva, a 11. pontban elrendelt bizottság utasításának vétele után a rabbiválasztást fogatosítja.

15. A választótestület, ha csak egy gyülekezetre terjed ki hatásköre, áll

1. a gyülekezet tanácsának valamennyi tagjából,

2. a gyülekezet tagjai közül választott megbizottakból; kellékük:

1. hogy e végből a gyülekezet alapszabályai értelmében ugyanazok mellett a feltételek mellett és ugyanarra az időre választattak, mint a tanács tagjai, 2. ezeknek a megbizottaknak száma nem haladja meg semmi esetre sem az igazgató tanács tagjainak számát és nem lehet tiznél több.

16. Ha hatásköre több gyülekezetre terjed ki, a testület áll: 1. ama gyülekezet tanácsának valamennyi tagjából, a melyben a rabbi székhelye van, 2. a kerületbeli többi gyülekezetek igazgató tanácsának bizonyos számú tagjaiból, a kiket az érdekeltek megegyezés alapján, megállapodás híján pedig a központi konzisztórium jelöl ki, 3. kiküldöttekből, a kik az előbbi pontban foglalt feltételek mellett választatnak.

17. Az így történt választás a Szövetség szabályzatának 15. pontja értelmében a központi konzisztórium jóváhagyása alá bocsátandó. A rabbi csak a jóváhagyás megtörténte után kezdi meg működését, mindazonáltal sürgős esetekben az állandó bizottság, ha a megerősítést kedvezően véleményezte, ideiglenesen megadhatja a felhatalmazást a hivatal elfoglalására.

18. Ha rendelkezési állományban levő rabbi vonakodik az oly állásra pályázni, a melyre jelölt nem jelentkezett vagy a választó testülettől nem fogadta-tott el, ezzel lemondott az ezután következő 21. pontban foglalt előnyökről.

III.

A javadalmazás.

19. A központi konzisztórium a hitközségekkel való megállapodás után és a Szövetség szabályzatának 1. pontja értelmében biztosítja a kinevezett rabbik javadalmazását. A javadalmazás a hivatalos beiktatás napjával kezdődik, a melyet az érdekelt hitközség a központi konzisztórium jóváhagyásának elnyerése után fogadatosít. Az említett beiktatásról szóló jegyzőkönyv két példányban szerkesztendő, a melyek egyike a gyülekezet levéltárában marad, a másik pedig haladék nélkül a központi konzisztóriumhoz áttétetik.

20. Ha a gyülekezet módosítani akarná az előbbi pontban említett módon megállapított javadalmazást, ezek a módosítások csak a központi konzisztóriummal történt megegyezés után végérvényesek.

21. A rendelkezési állományban levő rabbik a központi konzisztóriumtól havi fizetést kapnak, a mennyiben nincsenek ideiglenesen valamely csatlakozott gyülekezettől díjazott funkciókkal megbizva.

IV.

A rabbi funkcióiról.

22. Csak a kinevezett valamint a funkciókkal ideiglenesen megbizott rabbiknak van joguk kerületük zsinagógáiban és imaházaiban predikálni és szertartást végezni; tartoznak egyszersmind ennek a kerületnek különböző központjait a lehetőség szerint mennél gyakrabban meglátogatni.

A központi konzisztórium mindazonáltal fentartja magának azt a jogot, hogy rabbit vagy rabbiiskolai növendéket küldjön ki, hogy különösen az ünnepek alatt a rabbi székhelyén kívül levő zsinagógában rabbisztséget végezzen.

23. Minden rabbi, a ki az előbbi pontban jelzett eseten kívül más rabbi hatáskörében akar tisztséget végezni, tartozik előzetesen annak hozzájárulását elnyerni.

24. A rabbik kötelesek kerületük egész területén biztosítani az ifjuság vallásoktatását a központi konzisztóriumból elrendelt különleges szabályzatok alapján. Meglátogatják gyakran a tanfolyamokat, a melyeket maguk nem képesek vezetni.

25. A rabbiknak évenként legalább egy havi szabadságra van joguk, a melyet egyszerre vagy többszörre kivehetnek a rabbiszékhely gyülekezetének igazgató tanácsával történt megállapodás után. Ha a szabadság több mint két egymás után következő hónapra válnék szükségessé, a központi konzisztórium jóváhagyása mellőzhetetlen.

26. A rabbikar tagjai a központi konzisztórium előleges jóváhagyása nélkül nem tölthetnek be hivatalt és nem vállalhatnak funkciókat, a melyek nem tartoznak szolgálatukhoz. Ezek az engedélyek érdemileg visszavonhatóak, de az elvonás előtt a központi konzisztórium tartozik az érdekeltek észrevételeit meghallgatni.

V.

Az özvegyekről és árvákról.

27. A rabbikar özvegyei és kiskorú árvái a központi konzisztóriumtól a kezelésére bizott erre rendelt különleges alapból fizetést kaphatnak.

A véderőről szóló 1912. évi XXX. t.-c-nek a papokra és papjelöltekre vonatkozó rendelkezései.

29. §. Papok és papjelöltek.

1. A bevett és a törvényesen elismert vallásfelekezetek papjelöltjei, ha már az ujoncállítás idejében ebben a helyzetben vannak és besoroztatnak, kérelmükre a póttartalékba utalandók. Az ilyenek hittudományi tanulmányaik folytathatása végett békében és háboruban mindennemű tényleges szolgálat, első katonai kiképzés, időszakos fegyver- (szolgálati) gyakorlatok és ellenőrzési szemlék alól mentesek.

2. Ugyanabban a kedvezményben részesíttetnek ezenkívül azok a papi pályára készülő:

a) a kik a tényleges szolgálat megkezdése előtt kezdik meg a hittudományi tanulmányokat, vagy lesznek valamely papirend noviciusaivá, továbbá

b) a kik a tényleges szolgálat teljesítése után kezdik meg vagy folytatják a hittudományi tanulmányokat.

3. Mindezek papokká szenteltetésük, illetőleg lelkészekül, vagy papi jellegű tanárokkul történt alkalmaztatásuk után a póttartalék állományából a honvédség póttartalékának nyilvántartásába helyeztetnek át.

4. Minden felszentelt pap, illetőleg felavatott lelkész és papi jellegű tanár szolgálati kötelezettségének ideje alatt a honvédség póttartalékának nyilvántartásában vezetendő és mozgósítás (hadi állományra való kiegészítés) esetén és háboruban szolgálati kötelezettségének tartama alatt lelkészi teendőkre az egész fegyveres erő számára igénybe vehető.

5. A kik a felsőbb egyházi rendek felvétele, illetőleg lelkészi alkalmaztatásuk előtt lépnek le a papi pályáról, valamint azok a papjelöltek, a kik a honvédelmi minister által a vallás- és közoktatásügyi ministerrel — Horvát-Szlavonországban a bánnal — és a hadügyministerrel is egyetértőleg megállapítandó határidő alatt nem nyernek lelkészi vagy papi jellegű tanári alkalmazást, vagy a kedvezményre való jogcímük fennállását évenként egyáltalában nem, vagy elfogadható okadatolás nélkül nem a kellő időben igazolják: a póttartalékból — hacsak az abban való meghagyatásra más kedvezményi jogcímük nincsen — kivéttnek és a törvényes tényleges szolgálatot azonnal teljesíteni kötelesek. Ha a póttartalékban megmaradnak, első katonai kiképzetésre azonnal behívandók. Ha az egyévi tényleges szolgálat kedvezményére annak az évnek október 1-én, melyre besoroztattak, igényük volt, az számukra érvényben marad.

A tényleges szolgálatból való kilépésük után szolgálati kötelezettségük további teljesítése tekintetében sorozási évfolyamuk szerint kezelendők.

Hasonló elbánásban részesülnek azok is, a kik a felsőbb egyházi rendek felvétele, illetőleg lelkészekül történt alkalmaztatásuk után hagyják abba a papi pályát.

A véderőről szóló törvény végrehajtására vonatkozó utasítás.

VIII. fejezet: A papjelöltek és papok kedvezménye.

A) Papjelöltek.

104. §. A kedvezményre való igény.

5. Rabbijelölteknek kell tekinteni azokat :

a) a kik a budapesti országos rabbiképző intézet vagy a nyilvánossági joggal felruházott pozsonyi rabbi-iskola hallgatói és pedig abban az esetben, ha az előbbinek negyedik vagy magasabb, az utóbbinak (három évfolyamból álló) harmadik osztályába tartoznak és a vizsgán résztvevő kormánybiztos* ellenjegyzésével ellátott bizonyítvánnyal igazolják tanulmányaikban való jó előmenetelüket ;

b) a kik a rabbitanulmányok befejezte után a rabbiállásra való alkalmasságukat egy rabbi bizonyítványával, azt pedig, hogy még a rabbijelöltek közé tartoznak, a tartózkodási helyük járási tisztviselőjének bizonyítványával igazolják.

6. Azon esetben, ha a hittudományi tanulmányok a magyar szent korona országain kívül fekvő tanintézetek bizonyítványaival igazoltatnak, a járási tisztviselő tartozik az iratokat határozathozatal végett a honvédelmi miniszterhez felterjeszténi, a ki a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel (Horvát-Szlavonországokat illetőleg a bánnal) egyetértőleg határoz.

A bizonyítványoknak a cs. és kir. képviseleti hatóság által kell megerősítve lenniök.

7. Azok a szolgálati kötelezettség alatt állók, a kik a tényleges szolgálat teljesítése után hittudományi tanulmányokat kezdenek vagy azokat folytatják és a papi rendre szánják magukat (2. pont b), az előbbi rendelkezések szerint tartoznak igényüket igazolni.

105. §. A kedvezmény érvényesítése és megadása.

1. Az állításkötelesek a kedvezményre való igényüket január vagy február havában az illetőségi járási tisztviselőnél vagy a fősorozás idején az illetőségi sorozó bizottságnál tartoznak érvényesíteni és esetleg igazolni.

Ha valaki az illetőségi járáson kívül való állittatás engedélyezését kéri, egyuttal a papjelölti kedvezményre való igényét is érvényesítheti és esetleg igazolhatja.

A bejelentett igényt a járási tisztviselő az állítási lajstromba bejegyezni tartozik.

106. §. A kedvezmény fennállásának igazolása, annak megszűnése és megvonása.

1. A papjelölti kedvezmény fennállásának alapjául szolgáló viszonyokat az összes szolgálati kötelezettség tartama alatt az igény elismerését követő minden év június havában az igény okmányozására előirt módon igazolni kell az illetőségi járási tisztviselőnél.

Anyagi hatása azonban ennek az igazolásnak csak annyiban van, a mennyiben az igazolt viszonyok tényleg továbbra is fennállanak. Ha a kiegészítési hatóságok még a legközelebbi címigazolási határidő előtt tudomást szereznek a kedvezmény feltételeinek megszüntéről, kötelesek annak megvonása végett haladéktalanul megtenni a további intézkedéseket.

* A budapesti országos rabbiképző intézetnél a vezérlőbizottság elnöke tekintendő kormánybiztosnak.

2. A kedvezmény megszűnik ;

a) ha az illető a felsőbb egyházi rendek felvétele, illetőleg lelkészi alkalmaztatása előtt lelép a papi pályáról,

b) ha a papjelöltek a hittudományi tanulmányok befejezése után négy éven belül nem nyernek lelkészi vagy papi jellegű tanári alkalmazást, vagy addig egyházi hatóságuk bizonyítványával nem képesek igazolni, hogy egyházkerületük szabályai szerint még papjelöltek.

A rabbijelöltek azt a körülményt, hogy még papjelöltek, a járási tisztviselő bizonyítványával kötelesek igazolni.

c) ha a kedvezményi igény fennállása évenként, a járási tisztviselőtől május végén nyert felhívás dacára június végéig elfogadható okadatolás nélkül nem igazoltatik.

B) Papok.

107. §. A kedvezményre való igény; annak elismerése és a kedvezmény fennállásának igazolása.

3. Felszentelt papnak, illetőleg alkalmazott lelkésznek vagy papi jellegű tanárnak kell tekinteni:

c) rabbijelölteket, ha az alkalmazásukról szóló és a járási tisztviselő által megerősített kinevezést bemutatják.

KRÓNIKA.

— **Az ötödik izr. községkerület** (Bars-, Hont-, Nógrád-, Zólyom-megyék) mucsinyi *Wohl R. Adolf* elnöklete alatt tartotta meg képviselőtestületi közgyűlését. Miután az elnök a szép számban megjelenteket üdvözölte s a határozatképességet konstataálta, nagyszabásu megnyitó beszédében történeti visszapillantást vetett a magyar zsidóságnak az 1868. évi kongresszus óta alakult helyzetére. Méltatta az Orsz. Iroda működését, a magyar zsidóság kulturális alkotásait, a rabbiszemináriumot és a tanítóképzőt. Szólt azokról, a kik a tespedés idejében a zsidóság jogaiért küzdeni, önérzetét költögetni meg nem szüntek. Így különösen *Mezey Ferenc* dr. ról, ki fényes memorandumaiban az 1848: XX. tc. végrehajtása érdekében nem egyszer emelte fel szavát és csendes, intenzív munkájával előkészítette a talajt a haladásra. Érdemeit jegyzőkönyvileg is meg kívánta örökíttetni. Szólt az újabb eseményekről is. A kongresszusi alapon álló zsidóság legutóbbi memorandumáról, melyet még *Khuen-Héderváry grófnak* adtak át, majd a legutóbbi egyesítő mozgalom méltatására térvén át, lelkesen beszélt a február 20-iki budapesti értekezletről, ennek sikereiről, a mozgalom céljairól, valamint a százas bizottság munkájáról. Hosszantartó éljenzés között fejezte be beszédét, mire *Ardó Sándor dr.* (Aranyosmaról) indítványa folytán a gyűlés azt határozta, hogy az elnöki megnyitó beszédet kinyomatja s a kerület összes

— **Halálozások.** Fájdalmas megindulással jegyezzük fel *Singer J. Leó rimaszombati* főrabbi december 5-én ötvenhat éves korában történt elhunytát. Kiváló rabbicalád sarja volt és működésével gyarapította annak becsületét és tekintélyét. Rimaszombaton kezdte és fejezte be pályáját, messze vidéken tisztelték nagy tudása és papi jelességei miatt. A lakosság impozáns részvétele mellett temették.

Mély gyászba borította a *nagykárolyi* hitközséget *Fürth Ferenc* főrabbi december 16-án váratlanul bekövetkezett halála. Tizenhét évig működött Nagykarolyban, előzőleg Hatvanban fejtett ki eredményes papi tevékenységet. Tudós, ékesszóló, mély vallásosságu, hivatásán lelkes szeretettel csüngő rabbi volt, a kit széles körnek őszinte tisztelete környékezett. A hódolat és szeretet megható nyilvánulásai között temették. Ravatala felett számos dicsőítő beszéd hangzott fel, temetésén jelen voltak a városi és megyei hatóságok, a hitfelekezetek és kulturális intézetek képviselői.

— **Templomavatás.** *Alsószopor* községben chanuka szombatján avatták fel az új zsinagógát, mely a kevészámú hitközségi tag és különösen *Weisz Manó* nagyszerű földbirtokos áldozatkésztségét dicséri. Az avató beszédet a tasnádi rabbi mondta.

— **Az Imit felolvasó estje.** Az Imit dec. 15-én tartott felolvasóülésének következő tárgysorozata volt: *Dr. Bodor Zsigmond*: Horn Ede emlékezete; *Feleki Sándor*: Falumból (versciklus), előadta *Szilágyi Vilmos*, a Vigszínház tagja; *Szilágyi Géza*: Saul király Endorban (vers). Az egybegyűlt fényes közönség lelkes módon adott kifejezést a nyújtott élvezetért való elismerésének és hálájának.

— **Az Omike felolvasásai.** Az Orsz. Magyar Izrael. Közművelődési Egyesület dec. 11-én kezdte meg felolvasásait. A főiskolai zsidó hallgatók énekkora *Burger Lajos* vezetésével *Salomo Rossin* Adon Olamját adta elő művészi megértéssel. *Dr. Hevesi Simon* a közönség támogatását kérte ki az egyesület számára és azután „Uti benyomások“ című előadására tért rá. Olaszországi utjáról szólt és az olasz művészetnek bibliai tárgyalkotásait méltatta. A közönség igyelmét mindvégig lebilincselő fejtegetéseit a főiskolai hallgatók éneke követte. A hallgatóság élénk tapsokkal honorálta az előadásokat.

A Omike második felolvasó estjén *Dr. Szabó Bertalan* érdekes párhuzamokat mutatott be a régi magyar költészet és a biblia között, *Dr. Tänzer Arnold* göppingeri rabbi pedig német nyelven tartott elismeréssel fogadott előadást a vegyes házasságról. Kifejtette, hogy a zsidó vallási felfogás mennyire ellenkezik a vegyes házasság eszméjével és statisztikai adatokkal bizonyította, hogy a kitérések száma a vegyes házasságok nyomán mennyire szaporodott.

Dr. Kiss Arnold budai főrabbi az Álom és valóság című műre szóló gyűjtőivek minél előbb való visszaküldését kéri.

A tagsági díj (6 korona) Dr. Edelstein Bertalan egyesületi pénztárhoz (Budapest, III. Lajos-utca 9 II. em. 12. a.) küldendő, a kinél az új tagok is jelentkeznek.

Tartalom: A lelkészek korpótléka. — Törvényhűség és szabadelvűség. — Ideáлизmusról. *Dr. Kiss Arnold.* — A francia rabbikar általános szabályzata. — A véderőről szóló 1912. évi XXX. t.-c.-nek a papokra és papjelöltekre vonatkozó rendelkezései. — Krónika.

Nyomatott Zala Hirlapkiadó és Nyomda Részvénytársaságnál Nagykanizsán.

Országos Rabbiképz. - Zsidó Egyetem Könyvtára